

VZDĚLÁVÁNÍ PRACOVNÍKŮ V SOCIÁLNÍCH SLUŽBÁCH V ČR - PŘÍKLAD DOBRÉ PRAXE

Dana Nejedlá, Ph. D.

DIAKONICKÁ AKADEMIE

O ČEM BUDEME MLUVIT

Současný systém vzdělávání pracovníků v sociálních službách v ČR, jeho pozitiva i negativa

Vzdělávání v Diakonii a Diakonické akademii od roku 1994 do současnosti

- vzdělávání pracovníků do roku 2006
- velké vzdělávací projekty v Diakonii (období 2006-2015)
- koncepce vzdělávání v současnosti (2015-2019)

Specializační kurz pro pečující o lidi s demencí jako příklad dobré praxe

Závěr a výhledy do budoucna

1.

Současný systém vzdělávání pracovníků v sociálních službách

ZÁKONNÁ ÚPRAVA VZDĚLÁVÁNÍ PSS

V roce 2006 byly prvně stanoveny kvalifikační požadavky na PSS

- Zákon 108/2006 Sb. Zákon o sociálních službách (§115-117)
- Vyhláška 505/2006 Sb., Vyhláška, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o sociálních službách (§37-37a - kvalifikační kurz)

KDO MŮŽE BÝT PSS?

- svéprávný
- bezúhonný
- zdravotně způsobilý
- odborně způsobilý dle Zákona 108/2006 Sb.

DĚLENÍ PSS A POŽADAVKY NA KVALIFIKACI

	Rozdělení PSS dle Zákona 108/2006 Sb.	Příklad pracovní pozice	Minimální požadavek na vstupní vzdělání	Kvalifikační vzdělání
a)	přímá obslužná péče o osoby v ambulantních nebo pobytových zařízeních	pečovatel/ka v domově pro seniory	základní	akreditovaný kvalifikační kurz ¹⁾
b)	základní výchovná nepedagogická činnost	asistent/ka u lidí s MP	výuční list nebo maturita	akreditovaný kvalifikační kurz ¹⁾
c)	pečovatelská činnost v domácnosti	pečovatel/ka v terénu	výuční list, maturita, VOŠ	akreditovaný kvalifikační kurz ¹⁾
d)	základní sociální poradenství, výchovné a aktivizační činnosti, apod.- pod dohledem SP	PSS v občanské poradně	základní, výuční list, maturita, VOŠ	akreditovaný kvalifikační kurz ¹⁾
Odborní pracovníci, manželští a rodinní poradci - VŠ, případně psychoterapeutický výcvik min. 400 h.				

¹⁾ Kvalifikační kurz může nahradit střední vzdělání v oboru vzdělání stanoveném prováděcím právním předpisem nebo splnění odborné způsobilosti k výkonu povolání sociálního pracovníka podle § 110

AKREDITOVANÝ KVALIFIKAČNÍ KURZ

- podoba kurzu je stanovena Vyhláškou 505/2006 Sb.
- PSS jej musí absolvovat do 18 měsíců od nástupu
- jednotný pro všechny služby
- min. 150 hodin
- obecná a specializační část – součástí specializační části je i praxe
- závěrečná zkouška (není stanovena vyhláškou, ale je podmínkou k udělení akreditace)

DALŠÍ VZDĚLÁVÁNÍ PSS

- je ze zákona povinné
- cíl je obnovení, upevnění, doplnění a prohlubování kvalifikace
- rozsah je **minimálně** 24 hodin ročně
- forma:
 - akreditovaný kurz
 - odborná stáž
 - školicí akce (neakreditovaný kurz)
 - účast na konferenci

PŘÍNOSY STÁVAJÍCÍHO STAVU

- zákon stanovil kvalifikační vzdělávání a tím vydefinoval odbornost PSS
- vzdělávání pracovníků je zahrnuto i do standardů kvality
- vznikla řada vzdělávacích institucí, které jsou schopny pokrýt požadavky trhu (nemluvíme o kvalitě)
- vznikla dostupná nabídka kurzů a PSS mají možnost si zvyšovat kvalifikaci
- byly stanoveny podmínky pro podobu vzdělávání - systém akreditací
- vzdělávání se stalo nedílnou součástí práce v soc. službách

REZERVY STÁVAJÍCÍHO STAVU

- do sociálních služeb stále nastupují nekvalifikovaní pracovníci
- nedostatečný rozsah a obsah kvalifikačního vzdělávání - projevuje se to např. v práci s lidmi s demencí, autismem, dětmi z vyloučených lokalit, ...
- kurzy dalšího vzdělávání (8hodinový kurz za rok) nemohou kvalifikaci rozšířit
- řada zaměstnavatelů není připravena na to, aby efektivně nastavila rozvoj PSS
 - vzdělávání berou jako „nutné“ zlo
 - nedokážou systematicky rozvíjet odbornost PSS
 - neumějí pracovat s motivací a „karierním“ růstem PSS s využitím vzdělávání
 - nezabývají se tím, co PSS skutečně potřebuje
- není jasně stanoveno, co je to kvalitní vzdělávání a co by měli zaměstnavatelé hledat (není v silách akreditační komise, aby vše uhlídala)
- nekompetentní administrativní zásahy některých krajských a samosprávných úředníků

2.

Vzdělávání v Diakonii a Diakonické akademii od roku 1994 do současnosti

KDO JE DIAKONIE ČCE?

- druhá největší nezisková organizace poskytující sociální služby v ČR
- zřizovatelem je Českobratrská církev evangelická
- má více jak 140 zařízení po celé ČR, naprostá většina z nich jsou sociální služby
- zaměstnává více jak 2 000 lidí a pracuje s cca 1 000 dobrovolníků
- navazuje na tradici České diakonie (počátky 1864)
- je členem mezinárodní platformy Eurodiakonie

VZDĚLÁVÁNÍ V DIAKONII DO VYDÁNÍ ZÁKONA 108/2006 Sb.

Proč začala Diakonie vzdělávat?

- 1993 vznikl v Diakonii úsek vzdělávání
 - zakladatelka úseku Hana Janečková kladla vždy velký důraz na vzdělávání
 - Diakonii obnovovali nadšení laici, kteří toho o sociálních službách moc nevěděli
 - Diakonie měla četné vazby na zařízení v západní Evropě - četné stáže a exkurze managementu
 - inspirace, jak vypadají sociální služby ve vyspělé Evropě
 - seznámení s kvalitou péče a odbornou úrovní zaměstnanců

nutnost vzdělávat zaměstnance

CHARAKTERISTIKA KURZŮ A VZDĚLÁVACÍCH AKCÍ V DIAKONII DO ROKU 2006 I.

Vzdělávání managementu

- pouze ředitelé středisek, tedy TOP management
- zpravidla 3 dny v roce
- různá témata (management, kvalita služeb, stres a syndrom vyhoření, manažerská supervize, apod.)
- domácí i zahraniční lektori (asi půl na půl)
- střední a nižší management se nevzdělával v této oblasti vůbec

CHARAKTERISTIKA KURZŮ A VZDĚLÁVACÍCH AKCÍ V DIAKONII DO ROKU 2006 II.

Vzdělávání řadových zaměstnanců Diakonie

- vzdělával se ten, kdo měl zájem, nerozlišovaly se „kategorie zaměstnanců“
- neakreditované kurzy
- školila se hlavně odborná témata - práce s klientem (senioři, lidé s MP, prevence výjimečně)
- řadu kurzů vedli přední odborníci z ČR i ze zahraničí (J. Kalvach, J. Vodňanská, E. Rheinwaldová, ...)
- většina kurzů se konala jen jednou (vysoké náklady na přípravu)
- převládaly přednášky, kurzy byly pro cca 25 účastníků
- většina kurzů zaměřena na informace, kurzy zaměřené na nácvik dovedností byly výjimečné
- otevíralo se kolem 15 kurzů/rok - proškoleny bylo cca 250-300 zaměstnanců (z 700-1000 z. celkem)
- velká různorodost v délce kurzů
 - průměrná délka kurzu byla cca 6 dnů
 - nejvíce kurzů trvalo 3-5 dnů
 - výjimkou nebyly ani kurzy trvající 2-4 týdny
 - 1denní kurzy byly zastoupeny velmi málo
- časté byly „pokračovací kurzy“, workshopy pro absolventy minulých kurzů, apod.

CHARAKTERISTIKA KURZŮ A VZDĚLÁVACÍCH AKCÍ V DIAKONII DO ROKU 2006 III.

Počátky kurzů „dnešního“ typu

- od roku 1996 první rekvalifikační kurzy pro sociální služby (akreditace MŠMT) - opakovaly se každoročně
 - Psychosociální rehabilitace a aktivizace starých lidí - 125 h
 - Výchovný asistent pro děti a mládež s MP - 100 h
 - Péče o lidi s demencí - 115 h
- od roku 2000 začíná Diakonie zvát ke vzdělávání další organizace - společné vzdělávací projekty - např. česko-holandský projekt k asistenci lidem s MP
- od roku 2005 první kurzy dnešního typu - krátkodobé, zaměřené na rozvoj dovedností
 - Bazální stimulace
 - Manipulace ve vztahu uživatel-poskytovatel služby
 - Práce s agresí v sociálních službách
 - Nácvik manipulace s nehybným a málo pohyblivým klientem,

VZDĚLÁVÁNÍ V DIAKONII V LETECH 2006-2015

PROJEKT DAV(I)D A TÝMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ

- Diakonie je akreditovaná vzdělávací instituce a nabízí kurzy akreditované MPSV
- převládají 1 a 2denní kurzy + 2 kvalifikační kurzy (Péče o lidi s demencí a Asistence lidem s MP)
- menší skupiny účastníků v kurzech (kolem 15)
- posílení kurzů na rozvoj dovedností
- nabídka kurzů širší odborné veřejnosti i mimo Diakonii
- vzdělávací projekty pro zaměstnance Diakonie podpořené z prostředků ESF

PROJEKT DAV(i)D (2008-2010)

Cíl projektu: vytvořit interní systém vzdělávání pro všechny zaměstnance

- vytvořit kompetenční modely k pracovním pozicím
- k rozvoji jednotlivých kompetencí vytvořit kurzy a e-learningové moduly

Představa realizace:

- v každém středisku koordinátor vzdělávání - odpovídá za IVP, objednává vzdělávání
- příprava, akreditace a realizace kurzů k rozvoji kompetencí
- vytvoření nástroje pro hodnocení úrovně klíčových kompetencí
- vybudování regionálních vzdělávacích center
- podpora a rozvoj e-learningu
- vytvoření týmu interních lektorů (v každém středisku by měli být 1-2 interní lektoři, kteří budou schopni proškolit jakékoli téma, ke kterému dostanou podklady)
- vytvoření software pro potřeby interního vzdělávání

PROJEKT TÝMOVÉ VZDĚLÁVÁNÍ (2013-2015)

- zaměření pouze na proškolení SP, VP a PSS v Diakonii ve stávajících kurzech
- zdarma proškoleny cca 2 400 účastníků
- nabídka cca 34 kurzů (manažerské, odborné, osobnostní rozvoj)
- střediska si objednávala velké množství kurzů - občas to vypadalo, že nebude mít kdo pracovat - kurzy už nešlo odřeknout
- vzdělávání nebylo systematické - nabídka byla omezená, nemohla pružně reagovat na skutečné potřeby středisek
- nebyl čas na implementaci nabytých poznatků do praxe - účastníci tak rychle zapomněli, co se naučili (Kinestetická mobilizace)

ZHODNOCENÍ PŘÍNOSU VELKÝCH PROJEKTŮ

- oba projekty rozhodně přispěly k odbornému rozvoji zaměstnanců Diakonie - umožnily jim proškolit se ve větším rozsahu než je obvyklé
- projekt DAV(i)D byl velmi ambiciózní, ale příliš akademický a složitý na to, aby fungoval v běžné praxi
- budovat složitý systém interního vzdělávání se ukázalo i v tak velké organizaci, jako je Diakonie, jako nepružné a neúnosně drahé
- v projektu Týmové vzdělávání se potvrdilo, že zdaleka neplatí úměra: čím více vzdělávání, tím lepší praxe - vzdělávat je třeba v přiměřeném rozsahu a s ohledem na skutečné potřeby
- potvrdilo se, že všechno má svou cenu a toho, co je zadarmo, si nikdo neváží

KONCEPCE VZDĚLÁVÁNÍ V SOUČASNOSTI (2015-2019)

- vzdělávání v Diakonii převzala Diakonická akademie (dceřinná společnost Diakonie)
- DA existuje nezávisle na zřizovateli
- střediska si vybírají vzdělavatele sama, nemusí školit u DA
- Diakonie s DA spolupracuje na některých projektech
 - příprava kurzu a proškolení všech zaměstnanců Diakonie v diakonických hodnotách (cca 2 000 zaměstnanců v letech 2017-2018)
 - příprava kurzu a proškolení veškerého managementu Diakonie v hodnoticích rozhovorech (cca 250 manažerů v letech 2017-2018)
 - příprava kurzu a proškolení interních lektorů kurzu Vítejte v Diakonii (cca 40 zaměstnanců v roce 2019)
 - Manažerská akademie I. a II. - proškolení managementu Diakonie (od 2016)

PORTFOLIO KURZŮ DA

- DA pracuje na komerčním základě
- koncipujeme kurzy na základě vlastní analýzy vzdělávacích potřeb
- uvádíme novinky o kterých jsme přesvědčeni, že sociální služby posunou
 - systematické manažerské vzdělávání
 - specializační kurzy (péče o lidi s demencí, asistenti lidí s MP a PAS, azylové domy, nízkoprahy pro děti a mládež,)
 - kulaté stoly ke sdílení dobré praxe
 - odborné kurzy pro sociální pracovníky
 - kurzy osobnostního rozvoje
 - kurzy pro rozvoj týmů, ...

CO NÁS CHARAKTERIZUJE

- máme jasnou představu, co to znamená „kvalitní kurz“
- koncipujeme kurzy, které rozvíjejí praktické dovednosti
- preferujeme kurzy pro max. 12 účastníků, aby se každému mohl lektor věnovat individuálně
- vybíráme lektory z praxe a nabízíme jim možnosti k dalšímu lektorskému rozvoji
- v kurzech využíváme interaktivní metody vzdělávání - krátké výklady, hodně cvičení, hry, tréninky situací z praxe, diskuse, sebepoznávací aktivity
- zaměřujeme se na účastníky, kteří chtějí na sobě pracovat a zlepšovat se, kterým dělá radost posunout se dopředu

3.

Specializační kurz pro pečující o lidi s demencí

KRÁTCE KE KURZU

- letos běží už 21. sezonu
- má přes 850 absolventů
- koncepce kurzu: Hana Janečková a Jitka Zgola (1998)
- proměňoval se formálně i obsahově
 - specializační kurz pro VP, SP, pečovatelky, rodinné pečující (1998)
 - kvalifikační kurz (1999-2016)
 - specializační kurz pro PSS (2016-dosud) (+ specializační kurz pro SP)
- do dnešního dne je jediný na trhu (rozsah, obsah, odborní lektoři)

CHARAKTERISTIKA KURZU

Kurz pro pečující o lidi s demencí	
pro koho je určený	pro PSS, kteří pečují o lidi s demencí (i pro rodinné pečující)
rozsah kurzu:	112 hodin (7 x 2 dny) + praxe – nejčastěji v zařízení, které účastníka vyslalo – praxe je nutná k plnění úkolů
cíle kurzu:	<ul style="list-style-type: none">• seznámit se s východisky odborné a kvalitní péče o člověka s demencí (přístup orientovaný na člověka, respektování důstojnosti a práv, aktivita vycházející z biografie, vztahová péče, validace a sociální začleňování)• pochopit syndrom demence z hlediska sociálního, medicínského i psychologického• porozumět projevům člověka s demencí• vědět, jak pracovat s rodinou klienta se syndromem demence• znát a umět aplikovat odborné pečovatelské a základní ošetrovatelské dovednosti• znát specifika komunikace a umět se domluvit, umět si poradit s obvyklými náročnými situacemi• umět individuálně plánovat průběh služby• znát problematiku etických přístupů v péči, ochrany a naplňování základních lidských práv lidí se syndromem demence• pochopit význam aktivizace a umět používat různé formy aktivizace s ohledem na jednotlivá stadia onemocnění (bazální stimulace, aktivizační péče, kognitivní a pohybová aktivizace, Bon Appetit a další)• znát význam kvalifikovaného doprovázení umírajících a podpory jejich rodin• umět pracovat s pečovatelskou zátěží a dokázat čelit syndromu vyhoření• vědět, co je to kvalitní supervize a jak mu může pomoci v jeho práci

Kurz pro pečující o lidi s demencí

Lektorský tým	Odborní garanti kurzu: PhDr. Hana Janečková, Ph. D. Michaela Lenglállová, DiS. + 6 lektorů z praxe
Metody výuky	Odborný výklad, diskuse, rozbor příkladů z praxe, cvičení, hraní rolí, exkurze do zařízení, sdílení dobré praxe s lektory a ostatními účastníky.
Podpora implementace nabytých poznatků do praxe	Písemná práce, kterou účastník zpracovává po celou dobu kurzu. Z každého setkání si odnáší úkol, který má do příštího setkání zpracovat do portfolia. Po celou dobu kurzu je k dispozici garantka kurzu, která s každým konzultuje veškeré nejasnosti.
Ověření znalostí a dovedností	Závěrečná zkouška cca 3 týdny po ukončení kurzu: <ul style="list-style-type: none">• rozhovor nad zpracovaným portfoliem• ústní zkouška – účastník si vytáhne otázku zodpoví ji

OHLASY NA KURZ

- zařízení, která systematicky léta školí svoje zaměstnance v tomto kurzu poskytují péči ve vysoké kvalitě (řada z nich jsou držitelé certifikátu Vážka)
- hodnocení zaměstnavatelů:
 - účastník je v práci motivovanější
 - má vyšší profesionální sebevědomí
 - dokáže podpořit kolegy
 - umí si poradit s náročnějšími situacemi
- hodnocení účastníků
 - „Konečně jsem pochopila, proč se ti klienti chovají tak, jak se chovají. Už vím, že mi nedělají schválnosti, ale že jsou prostě nemocní a potřebují mě.“

NABÍDKA SPECIALIZAČNÍCH KURZŮ

- Kurz pro asistenty lidí s mentálním postižením a autismem I. a II.
- Specifika práce s dětmi a mladistvými v tíživé životní situaci I. a II. (pro nízkoprahová zařízení pro děti a mládež)
- Specifika práce s rodinou, rodiči a dětmi v tíživé sociální situaci I. a II. (pro azylové domy a SASky)

CO DÁL...

Sociální oblast je jedna z nejdynamičtěji rozvíjejících se oblastí za posledních 30 let, za tuto dobu se řada věcí diametrálně změnila k lepšímu a je dobře, že stále vidíme, co je třeba zlepšovat (i v oblasti vzdělávání).

- vzdělávat PSS by měly především subjekty, které se na tuto činnost specializují a umějí to
- je dobrá různorodost a „kalá“ konkurence vzdělávacích subjektů
- jedna ze známek dobrého vzdělavatele je, že umí vyváženě pracovat s odborností, kvalitou a obchodem
- budovat pouze interní vzdělávání, které by mělo být systematické a kvalitní, je drahé a nepružné, interní vzdělávání se z dlouhodobého hlediska vyplatí jen jako doplněk k externímu vzdělávání
- MPSV ani akreditační komise nemůže být garantem kvality vzdělávání v praxi, i když by si to řada poskytovatelů soc. služeb přála
- systém akreditací by měl nastavit minimální laťku pro vzdělávání a neměl by bránit těm, kteří pracují na vyšší úrovni

ZÁVĚRY

- je třeba edukovat poskytovatele sociálních služeb, aby uměli se vzděláváním efektivněji pracovat
- velké vzdělávací projekty nejsou efektivní, mnohem více se osvědčují menší, dobře zacílené projekty se zajištěním implementace do praxe
- chceme-li zlepšit kvalitu vzdělávání, je třeba podpořit i rozvoj lektorů
- je třeba si ujasnit, co je to kvalitní kurz, kvalitní vzdělávání a k tomu směřovat

„Vzdělávání by mělo přinést aspoň malou pozitivní změnu do praxe účastníka.“

motto Diakonické akademie

“

Děkuji za pozornost!

dana.nejedla@diakonie.cz

”